

СТАНОВИЩЕ

върху дисертация на тема: „**КОНСТИТУИРАНЕ НА ХИМЕРНАТА ГРУПА КАТО ДЕВИАНТНА СУБКУЛТУРА С КРИМИНОГЕНЕН ПОТЕНЦИАЛ**“

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Теория на възпитанието и дидактика (Социална педагогика)

Автор: **Рая Стефанова Димитрова**

Настоящото становище е разработено при спазване изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилник за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и в изпълнение на Заповед на Ректора № 2267/04.11.2020 г. за определяне на състава на научното жури.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен в обем от 225 стандартни страници основен текст (структуриран в увод, три глави, заключение и препоръки, използвана литература и приложения). Използваните 231 литературни източника са анализирани и цитирани при спазване на необходимите правила и коректно, като са представителни за тематиката на дисертационното изследване. **Проблематиката** на дисертационното изследване е в синхрон с актуалните постмодерни прочити на девиантното и делинквентното поведение при подрастващите. Темата е с безспорна **актуалност и значимост** за педагогическата теория и практика. Концепцията представя едно добре замислено, методологически обосновано и експериментално реализирано изследване, като неговите параметри са представени в тяхната логическа последователност и трасират пътя на изследователската визия на докторанта.

Дисертационният труд предлага **задълбочен анализ на актуални идеи и концепции**, свързани с девиантното поведение на подрастващите в контекста на формиране на субкултури, генериращи и поддържащи деструктивно поведение, както и факторите и условията, обуславящи криминогенния им потенциал.

Направеният широк прочит на конституирането на младежките субкултури и влиянието им върху развитието и социализацията на подрастващите в контекста на един постмодерен ракурс е основанието да бъде характеризирана химерната група като специфичен тип нова младежка субкултура. Нейното конституиране като организирана девиантна общност и характеризирането ѝ като поддържаща агресия, насилие и

виктимно поведение е опорна точка на докторанта да я диференцира като девиантна субкултура с криминогенен потенциал.

Подборът на **изследователски методи** за емпиричното натрупване на данни, а именно: (1) анкетиране, проведено с ученици от гимназиален етап, относно проблема за наличие на химерни групи в училище; (2) интервюиране (създаване на авторски въпросник), реализирано с непълнолетни, на които са наложени възпитателни мерки по смисъла на ЗБППМН и непълнолетни, осъдени на лишаване от свобода за извършване на тежки насилствени престъпления и (3) метод на индивидуална експертна оценка чрез авторски въпросник (стандартизирана анкета за експерти, работещи с непълнолетни с девиантно и делинквентно поведение) са в синхрон с изследователските задачи и гарантират възможността за засичане на резултатите по критериите и показателите от различни инструменти и контингенти.

Емпиричното изследване, целящо разкриване на факторите и условията, детерминиращи конституирането на химерната група като девиантна субкултура с криминогенен потенциал, проследява механизмите за това, като чрез разработения и адаптиран научен инструментариум са натрупани данни от изследване мнението и отношението на: (1) ученици от Възпитателно училище – интернат „Ангел Узунов“ гр. Ракитово; (2) въдворени в Затворническо общежитие „Бойчиновци“ към затвора в гр. Враца; (3) ученици от различни училища (гимназиален етап); (4) пробационни служители от Областни служби „Изпълнение на наказанието“ и (5) служители от Местни комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

Анализът на резултатите от преведените изследвания е доказателство на изследователската хипотеза, че конституирането на химерната група, детерминирано от конкретни фактори и причини, е условие за модифицирането ѝ в девиантна субкултура с криминогенен потенциал.

Предложеният **концептуален социалнопедагогически модел за превенция** с авторско постижение, с перспективно приложно значение, базирано на добри и проверени практики и в изследователска перспектива е неговата експериментална проверка.

В рецензираните текстове **не е констатирано плагиатство** или използване на текстове, резултати и анализи, без това коректно да е отразено чрез цитиране.

Авторефератът е добре структуриран и отразява съдържателните акценти на дисертационното изследване с акцент върху емпиричните проучвания и направените

изводи на тяхна база, въпреки че същите могат да бъдат разширени след по-задълбочен статистически анализ.

В рамките на дисертационното изследване е: (1) дефинирана и характеризирана химерната група като девиантна субкултура с криминогенен потенциал; (2) обоснована е необходимостта от разработване на ефективни механизми за справяне с криминогенния риск, на който са подложени непълнолетните в условията на съвременната реалност и предложен модел за социалнопедагогическа превенция, основан на Модела за превенция на риска от рецидив, прилаган в международен план; (3) диференцирани са факторите и условията, детерминиращи криминогенния потенциал на химерните групи; (4) направени са препоръки за усъвършенстване на социалнопедагогическите практики за работа с подрастващи като се дефинирани акценти за проектиране на превантивни механизми за включване в химерни групи на базата на емпирични резултати.

Рая Димитрова е автор на **4 научни публикации** (3 самостоятелни и 1 в съавторство) по проблематиката на дисертационния труд, осигуряващи популяризиране на резултатите от изследването, като една от тях е в списание, реферирано и индексирено в Web of Science.

Представеният за рецензиране дисертационен труд има редица безспорни качества и в синхрон с изискванията на Закона за развитие на академичния състав и правилника за неговото прилагане; съдържа научни или научноприложни резултати и показва, че докторантът притежава теоретични знания и способности за самостоятелни научни изследвания. Всичко тези основания са достатъчни да предложи на членовете на уважаемото научно жури на **Рая Стефанова Димитрова** да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ на базата на защитен дисертационен труд на тема: **„КОНСТИТУИРАНЕ НА ХИМЕРНАТА ГРУПА КАТО ДЕВИАНТНА СУБКУЛТУРА С КРИМИНОГЕНЕН ПОТЕНЦИАЛ“**.

25.11.2020 година

Изготвил становището:

доц. д-р Николай Цанков